

Néhány megjegyzés a 32/1970. MÉM számú utasítással kapcsolatosan

DR. KOLLWENTZ ÖDÖN

Amidőn az új gazdaságirányítás útjára léptünk, sokunkban felmerült, vajon az erdőművelés — amely különösen az idős és értékes állományokkal rendelkező, az úgynevezett fakitermelő gazdaságokban a fahasználathoz viszonyítva kis termelési értéket képvisel — de ugyanakkor sok termelési költséget (és élőmunkát) kíván — milyen elbírálásban részesül?

Köztudott, hogy az erdőművelési munkák eredményessége függ a természeti tényezőktől, tehát nagy a „termelési bizonytalansága”. Az a tény pedig, hogy egyes erdőművelési munkák elhagyása a gazdálkodás évében észrevehető kárt nem okoz, (viszont munkabérmegtakarítást jelent), az erdőművelési — különösen az ápolási — munkáknál bizonyos lazulást hozott, amit az erdőművelő munkások csökkenése is elősegített.

Az új gazdaságirányítás bevezetésével egyidejűleg került sor az állami felügyelet megerősítésére, aminek nyilvánvaló célja az erdőgazdálkodás szakszerűségének további biztosítása volt. Két — véleményem szerint a gazdálkodás szakszerűségének ellenőrzését nagyon jól biztosító — átmeneti év után jelent meg a 32/1970. MÉM számú utasítás (1970. dec. 4. MÉM. É. 47. sz.). Ez az erdőművelők által nagy örömmel fogadott utasítás a hatályba lépése óta eltelt egy év folyamán néhány olyan problémát vetett már fel, amikkel, úgy érzem, érdemes bővebben foglalkozni. Anélkül, hogy a teljességre törekednék, mindössze öt lényeges kérdést szeretnék taglálni.

Az erdősítések átvétele

Az utasítás 2. mellékletének 2.3 pontja szerint valamennyi erdősítés, tehát a folyamatban levő és a befejezett erdősítések *átvételét az erdőfelügyelőkre bizza*.

Véleményem szerint az *erdőfelügyelő az erdő MEO-sa*. A MEO-s pedig általában a *kész termék minőségi vizsgálatát végzi*. Ebből következik, hogy mindaddig, amíg az erdősítés nem minősíthető befejezettnek, ennek gazdája az erdőgazdaság. Az is nyilvánvaló, hogy a gazdálkodó szervnek elsőrendű érdeke, hogy a befejezetlen erdősítéseit minél hamarább átadható állapotba hozza. Ennek elérése végett az ezzel kapcsolatos munkákat a szükségnek megfelelően be kell terveznie és el kell végeznie.

Igen nagy nehézséget okozott a MÉM Erdőrendezési Főosztályának 57 221/1971. számú körlevelének 15. pontjában foglaltak végrehajtása, vagyis az, hogy a műszaki bejárás idejére az erdősítések naprakész ápoltságát biztosítsuk. Ahol ez nem történt meg, az erdősítés nem volt elszámolható, mert „a helyi értéke nulla”.

Az erdőgazdaságok erdőművelési szakembereinek helyi ismerete, az évközi ellenőrzések — véleményem szerint — *nem teszik szükségessé az ápolások időzítését, sőt — különösen aszályos időben, mint amilyen az 1971. év volt — ez kimondottan károsan hatott!*

Mi legyen hát a megoldás?

Szükségesnek tartom a befejezetlen erdőfelújítások és erdőtelepítések *kataszterének* felállítását. Ebben az *erdősítés befejezésének* (befejezett erdősítésként való átadásának) *évét az erdőfelügyelővel egyetértve elő kell írni*. Ha az erdősítés befejezettként való átadás-átvétele az előírt évben megtörténik, úgy a be-

fejezett erdősítés hektárjára és fafajára megállapított egységár, illetve felár legyen elszámolható. Ha a megállapított időpontnál előbb kerül az erdősítés befejezettként átvételre, úgy évenként 10⁰/₀-kal növelt értékkel legyen jutalmazandó, viszont minden éves késedelem ugyancsak 10⁰/₀ értékcsökkenést jelentsen. Ezzel a lehetőséggel az erdőgazdaságok élnének is és ez szorítaná rá őket, hogy mind az erdősítési, mind az ápolási és vadkárelhárítási munkákat a legszakszerűbben végezzék el.

Az 1971. év őszén befejezetlen erdősítések (folyamatban levő erdősítések) műszaki készültségi fokát az erdőfelügyelők megállapították. Ennek alapján állítottuk össze az 1971. évi leszámolásunkat (1. táblázat).

A gazdálkodó szerv szakmai és gazdálkodási önállóságának emelése, de az erdőfelügyelői szervezet túlterheltségének csökkentése végett a folyamatban levő erdősítések értékelését mellőzendőnek tartom, helyette — ugyanúgy, mint

1. táblázat

Leszámolás az erdőfelújítási munkákról az 1971. évben

Sorszám	Megnevezés		Terület ha	Egységár Ft	Érték 1000 Ft		
1	Befejezett erdősítések	Mag eredetű	I. oszt. alapár	329	22 800	7 501	
2			II. oszt. alapár	93	20 000	1 860	
3			Összesen	422		9 361	
4			Felár	tölgy	257	8 000	2 056
5				bükk	3	7 000	21
6				nemesnyár és fehérfűz	13	8 000	104
7				hazai nyár, egyéb llomb	46	2 000	92
8				lucfenyő	3	8 000	24
9				erdeifenyő	53	13 000	689
10				feketefenyő	9	10 000	90
11				felár nélküli	38	—	—
12		Sarj eredetű	I. osztályú	2	5 000	10	
13			II. osztályú	5	4 000	20	
14		Állománykiegészítés		1	20 000	20	
24	Összesen (4—14)				12 487		
25	Befejezetlen munkák állományváltozása*				—1 741		
26	Egységáras erdősítési munkák összesen				10 746		

* Részletezés a 2. táblázaton

Befejezetlen munkák állományváltozásának levezetése

Sor- szám	M e g n e v e z é s			Terület (ha)		Egység- ár Ft	Érték 1000 Ft	
				tenyészeteti év			tenyészeteti év	
				elején	végén		elején	végén
1	Befejezetlen erdősítések	Mageredetű	állom. alatti	447	168	8 000	3 576	1 344
2			egy éves	336	252	16 000	5 376	4 032
3			több éves	2090	2215	18 000	37 620	39 870
4		Sarjeredetű	29	47	2 500	72	118	
5		Állománykiegészítés	2,5	—	18 000	45	—	
6	Talajelőkészítés állománya						1 646	1 230
7	Összesen (1—6 összege)						48 335	46 594
8	Állományváltozás (+ vagy —)							—1 741

eddig a talajelőkészítésnél tettük — külön az erdősítések és külön azok ápolásának (és a vadkárelhárításnak) éveleji és évvégi állományát kell kitüntetnünk, illetve megterveznünk.

Ezután sem mellőzhetjük az erdősítések évenkénti műszaki bejárását. A folyamatban levő erdősítéseket ugyanúgy, mint az a múltban volt, az erdőgazdaságok erdőművelési műszaki gárdája vegye át, előírván az elkövetkező év munkáit, amelyek egyúttal a tervezés és az esetleges biztosítás alapját képezik.

A javasoltak szerint elkészítettem a Mecseki EFAG 1971. évi erdőművelési leszámolását (3. táblázat). A műszaki átvételi jegyzőkönyvek alapján állapítottam meg a \pm értékváltozások százalékos nagyságát expedig úgy, hogy a feltüntetett „utolsó első kivétel” évehez kemény fafajok esetében 6 évet, fenyőkében 5 évet, lágy lombosokében 4 évet vettem átfutási (befejezési) időnek.

Az 1. és 3. táblázatot összehasonlítva, az erdősítések pénzügyi eredménye (termelési értéke) mindkét számítás szerint közel azonos.

A szükséges csemeteszám

Felül kellene vizsgálni a befejezett erdősítésekhez megkívánt csemeteszámot is. Véleményem szerint túlzottan is elegendő, ha a területen a főfafajból egyenletes eloszlásban hektáronként 2500 darab csemete található. Ez 2 m \times 2 m-es hálózatnak felel meg. A kísérő fafajok olyan sűrűségben legyenek, hogy a terület záródása az átadáskor a 70%-ot elérje. Ezt a véleményünket erősítették meg a jugoszláviai tanulmányutunk alkalmával látottak, ahol 2 m \times 4 m-es hálózatot alkalmaznak (Dolci 12 tag) és a sorközi ápolást géppel biztosítják.

Az „alávont” terület

Felül kellene vizsgálni a 32/1970. MÉM számú utasítás 2. sz. mellékletének 1.1 pontjában tárgyalt megállapítást, vagyis azt, hogy „kötelezettségként az erdőrészlet teljes területét elő kell írni”. Az „alávontság” fogalma az „erdősíthető-

Javasolt leszámolás az erdőfelújítási munkákról az 1971. évben

Sor- szám	M e g n e v e z é s		Terület ha	Egy- ségár	Érték	Helyes- bített		
				Ft	1000 Ft			
1	Befejezett erdősítések	Mageredetű	I. oszt. alapár	329	22 800	7 501	7 824	
2			II. oszt. alapár	93	20 000	1 860	1 432	
3			Összesen	422		9 361	9 256	
4			Felár	tölgy	257	8 000	2 056	2 177
5				bükk	3	7 000	21	24
6				nemesnyár és ffűz	13	8 000	104	88
7				hazainyár és egyéb llomb	46	2 000	92	79
8				lucfenyő	3	8 000	24	24
9				erdeifenyő	53	13 000	689	593
10				feketefenyő	9	10 000	90	87
11				felár nélküli	38	—	—	—
12		Sarjeredetű	I. osztályú	2	5 000	10	10	
13			II. osztályú	5	4 000	20	20	
14		Állománykiegészítés		1	20 000	20	20	
24	Ö s s z e s e n (3—14)				12 487	12 378		
25	Befejezetlen munkák állományváltozása*				—1741	—1838		
26	Egységáras erdősítési munkák összesen				10 746	10540		

* Részletezés a 4. táblázaton

ség" (nem alátelphetőség) fogalmával azonosnak vehető. Ha tehát *valamely területet alávonunk nyilvánítok, azon idős állomány nem állhat.* Ez fordítottan is áll, ha valamely erdőrészleten még nem történt meg a befejezővágás, a teljes területi alávonás a tényleges állapotnak sem felel meg. Különösen zavaró ez a tarvágásos területek esetében, de a fokozatos felújító vágásokéban is, amelyekben a fakitermelések koncentrálása a *tarvágásos természetes felújítási módot* terjesztette el. Véleményem szerint nagyon gyakorlatias és a való helyzetet megközelíti a *kitermelt fatömeeggel arányos alávonat-terület megállapítás.*

Ha a fentieket elfogadjuk, úgy a 32/1970. MÉM sz. utasítás 2. sz. mellékletének 2.322 pont szerinti „*állományalattinak minősülő erdősítés*”-re vonatkozó *meghatározása is revízióra szorul.* Az állományalattiság ugyanis egy árnyaló idős felső

Sor- szám	M e g n e v e z é s		Terület (ha)		Érték 1000 Ft		
			tenyészeti év		tenyészeti év		
			elején	végén	elején	végén	
1	Befeje- zetlen erdő- sítések	Mag- eredetű	állományalatti	447	168	—	—
2			egy éves	336	252	—	—
3			több éves	2090	2215	—	—
4		Sarjeredetű	29	47	—	—	
5		Állománykiegészítés	2,5	—	—	—	
6	Talajelőkészítés állománya					1646	1230
7	Erdősítés állománya					3749	2182
8	Ápolás állománya					2248	2393
9	Összesen					7643	5805
10	Állományváltozás (+ vagy —)						—1838

szintet is feltételez. Ha valamely újulat (alátelepítés) fölül az idős állomány letermelése megtörtént, az természetszerűleg nem állományalatti. Úgy vélem, kár a gazdálkodó szerveket helytelen fogalom meghatározással szakszerűbb gazdálkodásra kényszeríteni. Az erdősítés befejezési évével kapcsolatos előnyökkel és hátrányokkal a gazdálkodó szerv arra is kényszeríthető, hogy a megkezdett erdőrészekben a befejező vágásokat mihamarább elvégezze.

A nevelővágások ellenőrzése

A nevelővágások szakszerű elvégzése a gazdálkodó szervek *szakmai kötelessége*. Az erdőfelügyelet részére tehát — véleményem szerint — a nevelővágások szűrőpróbaszerű ellenőrzése elegendő lehet akkor, ha a tisztítások minőségi osztályba való sorolását a gazdálkodó szerv a munka elvégzése után előzetesen az erdőfelügyelet rendelkezésére bocsátja. Ezek alapján választhatja ki az erdőfelügyelő a felülbírálni kívánt erdőrészeket. Ha az ellenőrzés szakmai hiányosságokat tapasztal, válhat szükségessé valamennyi nevelővágás felülvizsgálata. Az ellenőrzés mélységének meghatározása tehát a felügyeleti szerv szakmai elhatározásától függjön, amiért is a 32/1970. MÉM sz. utasítás 5. pontja felülvizsgálatra szorul.

A tisztítások minősítése

Vitába kell szállnunk még a tisztítások minősítésének előírásaival is (32/1970. MÉM sz. utasítás 2. mell., 3.314 pontja). Tudjuk, hogy a nevelővágás *szükségessége* az állomány fafájának, eredetének, korának és záródásának, *minősége* pedig értelemszerűen a munka szakszerűségének a függvénye. Nem lehet egyet-

Segédlet az értékváltozás kiszámításához

Fafaj	Terület ha	Egység- ár Ft	Érték ezer- forint	Értékváltozás				Helyesbít- ett érték ezerforint	
				%	területen ha	ezer Ft			
	+	—							
I. oszt. alapár	329	22 800	7 501	+40	33	301		7 824	
				+30	55	376			
				+20	53	242			
				+10	38	87			
				—10	32		73		
				—20	8		36		
				—30	29		198		
				—50	33		376		
II. oszt. alapár	93	20 000	1 860	+20	4	16			1 432
				+10	7	14			
				—10	1		2		
				—20	18		72		
				—30	10		60		
				—40	26		208		
				—50	2		20		
				—60	8		96		
<i>Felárak.</i> Tölgy	257	8 000	2 056	+40	32	102		2 177	
				+30	50	120			
				+20	42	67			
				+10	42	34			
				—30	9		22		
				—40	15		48		
				—50	33		132		
Bükk	3	7 000	21	+40	1	3			24
nNy és Ffűz	13	8 000	104	—20	1		2		88
				—30	6		14		
hNy és egyéb lomb	46	2 000	92	+20	4	3		79	
				+10	1				
				—10	3		1		
				—20	22		9		
				—30	11		6		
Lucfenyő	3	8 000	24					24	
Erdei fenyő	53	13 000	689	+10	2	3		593	
				—10	30		39		
				—30	12		47		
				—50	2		13		
Feketefenyő	9	10 000	90	—30	1		3	87	
Sarjeredetű			50					50	
	Összesen:		12 487			1368	1477	12 378	

érteni azzal, hogy pl. egy magról kelt állomány tisztítása, ha egyébként a munka minősége megfelelő, azért, mert a termőhelynek megfelelő állománytípus elegyaránya a kísérő fafajok javára tolódott el, I. osztályú tisztítás nem lehet. Ez a minősítés a gazdálkodó szervet már másodszor sújtja, mert ezeket elsőízben — befejezett erdősítés-korában — éppen kedvezőtlen elegyaránya miatt csak II. osztályúnak vették át.

Úgy érzem, hogy a *tisztítás minősítését kizárólag a munka szakszerűségétől szabad függővé tenni.*

*

Érvényben levő utasításokkal általában nem szokás vitába szállni. Az előzőkben tárgyaltakat mégis szükségesnek tartottam felvetni, mert biztos vagyok benne, hogy más, erdőműveléssel foglalkozó szakemberek is hasonló problémákkal küzdenek.

Hozzászólás a „Néhány megjegyzés a 32/1970. MÉM számú utasítással kapcsolatosan” c. tanulmányhoz

CSANÁDI BÉLA

Az erdősítések átvételéhez

A 32/1970. MÉM utasítás 2. melléklet 2.3. pontja szerint az Erdőrendezőségnek kell átvenni a kész és a folyamatban levő erdősítéseket egyaránt. A szerző első észrevétele az, hogy a rendelet az ápolások idejét a műszaki átvételek idejére rögzíti. Ez a megállapítás az alaprendeletnek és a magyarázatként kiadott MÉM 57 221/1971. sz. utasítás 15. pontjának helytelen értelmezése. Ilyet a fent idézett utasítások egyike sem mond. A baj a rosszul kialakult gyakorlat. Az erdőgazdaság erdősítéseinek nagyobb hányadában hagyományosan ápol. (Sík vidékein jelentős a vegyszeres ápolás.) A probléma a hagyományos kézi ápolásnál van. Egyéb vállalati kényszerítő körülményekből fakadóan ezeken a területeken egy évben egyszer, esetleg kétszer ápol az erdőgazdaság. Sajnos rossz felfogással a műszaki átvételre végzi el az ápolásait az erdőgazdaság. A helyes gyakorlat az volna, hogy a vegetáció kezdetén ápoljunk feltétlenül először és a többi ápolást már a szükségesség döntse el, hogy mikor. Az ápolásoknak elsősorban a csemeték (fő fafaj + töltelékfa) jó fejlődését kell biztosítani. Azt, hogy a műszaki átvétel idején ápolás még egyáltalán ne legyen a fiatalosokban, általában nehéz elképzelni, mert a műszaki átvételnél el kell döntenie, hogy adott területen a fő fafaj jelen van-e, elegendő-e és milyen egészségi állapotban van. A fiatalosokban a szakszerűen és időben elvégzett ápolások ideje általában nem kellene, hogy egybeessen a műszaki átvételek idejével és ennek ellenére ez a műszaki átvételt nem is akadályozná és a minőség megítélésében nem befolyásolná.

A szerző a továbbiakban saját véleményeként az erdőfelügyelőt az erdő MEO-sának tartja és ebből az alapállásból kiindulva azt mondja, hogy a folyamatban levő erdőket továbbra is az erdőgazdaságok vegyék át és minősítsék. Az alapvető szemléletbeli hiba ott van, hogy a nagy értékű, hosszú átfutási idejű erdősítések mint alapberuházások nem hozhatók analóg helyzetbe a meős szerepével. Az 1971-es folyamatban levő erdősítések műszaki készültégi fokának értékelése világosan bizonyítja (értékben), hogy a beruházások (erdősítések) műszaki készültégi fokának megítélésében a beruházó és a rendezőség nagyban eltér egy-